

Η πρώτη γνωστή γραπτή αναφορά της λέξης «τένις» δεν αναφέρεται φυσικά στα ομώνυμα αθλητικά παπούτσια, αλλά στο άθλημα από το οποίο παίρνουν το όνομά τους· άθλημα το οποίο, μαζί με την ξιφομαχία –την πρώτη του ξαδέλφη– ήταν ένα από τα πρώτα που αξίωσε, απ’ όσους το έπαιζαν, ειδικά υποδήματα.

Το 1451, ο Έντμουντ Λέισι, επίσκοπος του Έξετερ στην Αγγλία, όρισε το παιχνίδι με την ίδια υπόκωφη οργή με την οποία η μητέρα μου αναφερόταν στα διαλυμένα Converse που φορούσα παιδί: *Ad ludum pile vulgariter nuncupatum tenys*.¹ Στο διάταγμα του Λέισι η λέξη *tenys* –σε καθομιλούμενα λατινικά– συνδέεται με φράσεις που αναδύουν την όξινη μυρωδιά των δικαστικών φακέλων: *Prophanis colloquiis et iuramentis, vanis et sepissime periuriis illicitis, sepius rixas*.²

Στον μητροπολιτικό ναό του Ότερι Σεντ Μέρι, πλησίον του Έξετερ, μια ομάδα από δόκιμους μοναχούς χρησιμοποίησε το

1. Στο παιχνίδι με την μπάλα, κοινώς ονομαζόμενο τένις.

2. Ασεβείς συνομιλίες και όρκους, μάταιες και συχνότατα αθέμιτες επιορκίες, συχνούς τσακωμούς.

περιστύλιο του αιθρίου για να παίζει τένις με τα χωριατόπαιδα. Το τένις εκείνης της εποχής ήταν πολύ πιο βίαιο και θορυβώδες από το σημερινό: οι μεν επιτίθονταν, οι δε αμύνονταν, δεν υπήρχαν ούτε γραμμές ούτε δίχτυ, οι πόντοι κερδίζονταν με νύχια και με δόντια, στέλνοντας με δύναμη το μπαλάκι σε ένα άνοιγμα στον τοίχο, σε μια οπή. Καθώς επρόκειτο για ένα παιχνίδι που το είχαν εφεύρει μοναχοί από τη Μεσόγειο, είχε λυτρωτικές συνυποδηλώσεις: επιτίθονταν οι άγγελοι, αμύνονταν τα δαιμόνια. Ήταν ζήτημα θανάτου και της μετά θάνατον ζωής. Το μπαλάκι, σαν μια αλληγορία του πνεύματος, πηγαινοέρχεται μεταξύ καλού και κακού, προσπαθώντας να εισχωρήσει στον παράδεισο, ενώ οι απεσταλμένοι του Σατανά προσπαθούν να το εμποδίσουν. Η ψυχή ξεσκισμένη, σαν τα Converse μου.

Ο λάνγος μπαρόκ ζωγράφος Μικελάντζελο Μεριζι από το Καραβάτσο, τρελός και παλαβός με το τένις, έζησε εξόριστος τα τελευταία χρόνια της ζωής του γιατί είχε σουβλίσει με το σπαθί του έναν αντίπαλό του σε κάποιο γήπεδο τένις. Ο δρόμος της Ρώμης όπου διαπράχθηκε το έγκλημα ονομάζεται ακόμα και σήμερα «Via di Pallacorda», δηλαδή, οδός αφιερωμένη στο δίχτυ και το μπαλάκι, σε ανάμνηση του συμβάντος. Καταδικάστηκε σε θάνατο δια αποκεφαλισμού στη Ρώμη και πέρασε χρόνια ζώντας στην παρανομία μεταξύ Νάπολης, Σικελίας και Μάλτας. Μεταξύ των παραγγελιών που εκτελούσε, φιλοτεχνούσε τρομακτικούς πίνακες με θέμα τον αποκεφαλισμό, στους οποίους το μοντέλο για τα κομμένα κεφάλια ήταν ο ίδιος. Τους έστελνε στον Πάπα ή τους εκπροσώπους του, σαν ένα συμβολικό φόρο τιμής με την ελπίδα να του δοθεί χάρη. Τελικά, στα τριάντα οχτώ του, του χαρίστηκε η ποινή που του είχε επιβληθεί, αλλά, κατά το ταξίδι της επιστροφής του στη Ρώμη, μαχαιρώθηκε στην παραλία του Πόρτο Έρκολε, στην Τοσκάνη, από έναν πληρωμένο δολοφόνο που τον είχε αποστείλει το Τάγμα των Ιπποτών της Μάλτας.

Αν και ήταν δεινός χειριστής του ξίφους και του σιλήτου, όπως άλλωστε του πινέλου και της ρακέτας, η σύφιλη –που του προκαλούσε παραισθητικές διαταραχές– και η μολυβδίαση, δεν του επέτρεψαν να αμυνθεί. *Serius rixas*.

Πριν μερικά χρόνια παραβρέθηκα σε μία από τις τριακόσιες χιλιάδες γιορτές βιβλίου που διοργανώνονται κάθε εβδομάδα σε όλο τον ισπανόφωνο κόσμο. Ένας ντόπιος κριτικός λογοτεχνίας με βρήκε τόσο ανυπόφορο ώστε δεν μπόρεσε να αντισταθεί και εκφώνησε έναν ολόκληρο φιλιππικό εναντίον μου. Καθώς δεν είχε το χρόνο ή την απαιτούμενη ενέργεια για να διαβάσει ένα βιβλίο και να το κάνει με τα κρεμμυδάκια, έγραψε στο μπλογκ του: «Πώς τολμάει να παρουσιάζεται ενώπιόν μας με παπούτσια του τένις;». *Vanis et sepiissime periuriis illicitis!*

Δεν πρέπει να μας προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι όσοι αισθάνονται να κατέχουν μια οποιαδήποτε μορφή εξουσίας διαμαρτύρονται για τα παπούτσια του τένις. Κι εγώ ο ίδιος εξανίσταμαι, σαν έμπορος που έλαβε ακάλυπτες επιταγές, με τα *Adidas* του έφηβου γιου μου. Δενόμαστε σε τέτοιο βαθμό με τα πάνινα αθλητικά μας παπούτσια, ώστε μια βροχερή μέρα μετατρέπεται σε σκέτο βασανιστήριο όταν τα φοράμε. Όσοι κατέχουν θέσεις εξουσίας τα μισούν, καθώς είναι πολύ ανθεκτικά στις διαταγές τους.

Όταν πρωτοεκδόθηκε αυτό το βιβλίο στα ισπανικά, ένας καναδός συγγραφέας και πολύ καλός μου φίλος το είπε στον πατέρα του, ο οποίος τρελάθηκε από τη χαρά του επειδή αισθάνθηκε ότι η μυθοπλασία όφειλε να αποπληρώσει το χρέος που είχε απέναντι στο πραγματικό τένις με ένα κανονικό μυθιστόρημα. Δεν μιλάει ισπανικά, αλλά είναι πολύ καλά τα γαλλικά και τα ιταλικά του, γεγονός το οποίο τον καθιστά ικανό να διαβάσει ένα βιβλίο γραμμένο στη μητρική μου γλώσσα, έτσι λοιπόν του έστειλαν ένα αντίτυπο από την Ισπανία και το διάβασε με τη βοήθεια ενός

λεξικού. Δεν μπορώ να φανταστώ μεγαλύτερη τιμή για έναν συγγραφέα, παρόλο που δεν είμαι σίγουρος ότι το βιβλίο άρεσε στον πατέρα του φίλου μου. Σε μια προσπάθειά του να με σώσει από την ίδια μου τη φαντασιοπληξία, μου έγραψε ένα εξασέλιδο γράμμα επισημαίνοντάς μου όλα τα φυσικώς αδύνατα και τους επινοημένους κανόνες που είχα σκαρφιστεί προκειμένου να μπορέσω να πω αυτά που υποτίθεται ότι θέλει να πει το βιβλίο. Το γράμμα αποδεικνύει ότι η αληθινή τέχνη είναι το διάβασμα, όχι το γράψιμο, και πρόκειται για μια καταπληκτική μαρτυρία αφοσίωσης: ένας φίλος του γιου του είναι και δικός του φίλος. Σχολιάζοντας κάποιες σεξουαλικές σκηνές που περιγράφονται στο μυθιστόρημα, έγραψε: «Τώρα ξέρω για ποιο λόγο εσύ και ο γιος μου είστε φίλοι». Αυτή είναι μια δήλωση συνηγορίας. Μου λέει πως αν γνωριζόμασταν, θα μπορούσε να συγχωρέσει τα ελαττώματά μου, όπως κάνει και με το γιο του. Το γράμμα του επίσης ξεχειλίζει από κύρος. Όχι το κύρος που πηγάζει από την ηλικία ή τη θέση, αφού έχω περάσει για καλά τα σαράντα και είμαι κι εγώ πατέρας, αλλά το κύρος που προέρχεται από την άμεση γνώση. Οι ήρωες του βιβλίου μου παίζουν rallacorda, ένα παιχνίδι οι κανόνες του οποίου είναι άγνωστοι, αλλά η φυσική μνήμη, η αίσθηση του πώς είναι να κρατάς μια πραγματική ρακέτα του τένις στο χέρι και πώς αναπηδά ένα πραγματικό μπαλάκι του τένις, έκαναν τον πατέρα του φίλου μου να γεμίσει αξιώσεις στο όνομα του απόλυτου ρεαλισμού. Όμως, τα μόνα απτά πράγματα σε ένα μυθιστόρημα είναι οι ακολουθίες από γράμματα, λέξεις και προτάσεις που το αποτελούν, και το χαρτί στο οποίο τυπώθηκε. Όλα όσα προκαλεί στο κεφάλι του αναγνώστη είναι ιδιωτικά και μοναδικά τοπία με εν κινήσει αντικείμενα που έχουν ένα και μόνο κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα: δεν υπάρχουν. Το παιχνίδι που παίζεται σε ένα μυθιστόρημα σχετίζεται με ό,τι βρίσκεται μέσα σ' αυτό το μυθιστόρημα, αλλά δεν έχει καμία σχέση

με την πραγματικότητα. Όμως, ακόμα κι έτσι, τείνουμε στο να εγείρουμε την αξίωση –όπως έκανε ο πατέρας του φίλου μου– κάποια πράγματα να είναι πιστευτά και κάποια άλλα όχι στο τάδε ή το δείνα βιβλίο. Λες και το μπαλάκι που πετάει κάποιος μυθιστορηματικός ήρωας θα κυλήσει έξω από το βιβλίο, θα πέσει στο πάτωμα, θα ορμήσει προς τα αθλητικά μας παπούτσια και θα σταματήσει.

Στην πρώτη σκηνή της βρετανικής αναγεννησιακής κωμωδίας *Eastward Ho*, ένας υπηρέτης ονόματι Κουικσίλβερ βγαίνει στη σκηνή τυλιγμένος με μια κάπα και φορώντας παντόφλες σαλονιού – κάτι παντόφλες με παχιά μάλλινη σόλα που ήταν ο μακρινός «πρόγονος» του παπουτσιού που εμείς αποκαλούσαμε ελβιέλες. Ο κύριός του, ανήσυχος γι' αυτό που εκλαμβάνει ως ένδειξη πως ο νεαρός είναι έτοιμος να βυθιστεί σε έναν κόσμο γεμάτο απατεώνες, τζογαδόρους και δολοφόνους, του σηκώνει την κάπα. Είχε περασμένο στη ζώνη του ένα σπαθί και μια ρακέτα. Άλλη μια μορφή εξουσίας που ανακαλύπτει τα ουσιώδη ελαττώματα κάποιου από τα αθλητικά του παπούτσια: γονείς, κριτικοί, επίσκοποι, αφεντικά.

Όταν χαλάνε τα δερμάτινα παπούτσια μας τα πηγαίνουμε στον τσαγκάρη ώστε να τους επαναφέρει τη θλιβερή λάμψη ενός προσώπου εγχειρισμένου από τον πλαστικό χειρουργό. Οι ελβιέλες, αντίθετα, είναι μοναδικές: δεν παίρνουν από μπαλώματα, η αξία τους σχετίζεται με τα σημάδια που τους άφησαν τα στραβοπατήματά μας. Τα πρώτα μου Converse πέθαναν από ξαφνικό θάνατο. Μια μέρα γύρισα από το σχολείο και η μητέρα μου τα είχε πετάξει.

Δεν νομίζω ότι είναι τυχαίο το γεγονός ότι στο Μεξικό, προκειμένου να αναφερθούμε στο θάνατο κάποιου λέμε «κρέμασε τα παπούτσια του τένις» ή «βγήκε με τα παπούτσια του τένις μπροστά». Είμαστε αυτοί που είμαστε, δεν διορθωνόμαστε με τί-

ΑΛΒΑΡΟ ΕΝΡΙΓΚΕ

ποτα, τα έχουμε κάνει μαντάρα. Φοράμε πάνινα παπούτσια του τένις. Πηγαίνοερχόμαστε από το κακό στο καλό, από την ευτυχία στο καθήκον, από τη ζήλεια στο σεξ. Ψυχές που κοπανιόμαστε από τη μια μεριά του γηπέδου στην άλλη. Ιδού το σερβίς.

